

Nr. 11
An. XI.
1887.

Gherl'a
Junia
1.

AMICULU FAMILIEI

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

LITERATURA' PROVENÇALE.

I. Preliminare; însemnatatea limbei și literaturii provençale. — În numărul 2 din a. c. în „Amicului familiei“ promiseseam, că vom împărtăși din când în când publicului nostru cetitoriu una alta despre literaturile și din literaturile sorori neolatine. Venim acum a ne împlini promisiunea făcută și începem cu soră provençală.

Provençalei, și anume atât literaturii cât și limbei, i se cuvine această întâietate fie din punctu-de-vedere pur literar fie limbistic. Și i se cuvine cu totu dreptul.

Într' adevăru deca considerăm provençalea din partea și latură limbistică, ea ocupă unu fericit locu midiolociu între italiană, ispană și francesă, și precându de o parte intrunesc în sene precelentiele toturor acestor trei limbe, de alta parte dinsă apare asiă dîcundu numai că o variantă plăcută a unei făcare din aceste.¹⁾ Ea e totodata cea mai veche limbă literară romanică sau neolatina. De acea precumu studiul limbii gotice pentru cercetările asupră germaniei, asiă studiul provençalei are foarte mare însemnatate pentru scrutările limbii istorice și comparative asupră limbilor neolatine. Modulul plămădirei unei limbe, acoperit în regula de unu velu întunecosu, omulu 'lu-afli și descopere aici „în flagranti“, și pôte pandi nu unulu din cele mai ascunse și mai secrete procese de formațiune și dezvoltare ale ei. De acea nu e paradoxu ce'a ce

sustienura unii, că e mai usioru lucră a învetiă provençalea, francesă, ispană și italiană, a deca patru limbe, decâtu francesă, ispană și italiană, va-se dîca numai trei limbe. Și ôre pentru ce? Pentru că provençalea formedia ôresicumu temelulu, midioloculu învetiarei lesnițiôse a limbilor în urma numite, cuprîndu memoriă noastră în modu usioru și pastrîndu cu siguranță numai acele cuvinte, cari pentru mînt se potu descompune în cele mai simple părți constitutive ale lor, la ce togmai ne ajută provençalea față cu limbele francesă, italiană și ispană.

Dară și literatură provençală este nu mai puçinu de valôre însemnată, atât pentru esteticu cât și pentru istoricu în generalu. Ea ne arêta în lungulu sîru alu cultivatorilor sei atîti poeți eminenti în asiă-numitii trubaduri din secele XII. și XIII., și — că se tacemu aici de altele — a fostu privită decătra multi că isvorulu liriceii literaturilor europene mai tardîe.¹⁾

II. Funtanele pentru studiul literaturii și limbii provençale. — Nu ne pôte prînde drept-aceia mirarea, deca numerosi barbati eruditi ânce de multu se nesuira a scôte la lumina tesaurii acestei literaturii și se ocupara de calitătiele precelenti ale acestei limbe.

Dejă înainte de astă cu mai patru sute de ani cardinalulu P. Bembo se îndeletnicu cu acestu studiu, precum arêta „Biografiile trubadurilor“ și „Prosele“ lui remase în manuscrîptu. Nu multu

¹⁾ Dr. N. Mahn, Über das Studium de provenzalischen Sprache und Litteratur, Berlin 1874.

¹⁾ Fred. Diez, Die Poesie der Troubadours, Zwickau 1827. în pefat.

dupa dînsulu procuratoriuu parlamentului din Aix in Provence, Joane Nostradamus, scrise unu soi de istoria literaria a dîsiloru preoti, ¹⁾ care scriere, cu tôte cã plina de contradicțiuni și erori in comptulu adevêrului istoricu, remase dîoue sute de ani isvorulu principale pentru istoria literaturii provençali. Mai multu: ea fû pre la inceputulu seculului tr. traduse italianesce de Crescimbeni și adausa cu câte-v'a biografie nôue cumu și cu o mica colectiune de poesie lirice provençali, cari poesie Salvini le iusoçi de o traductiune nu pré nimerita. ²⁾

Mai cu multa chiamare și preparatiune întreprînsê lucrârile s'ale in acêsta specialitate Ispanulu Bastero, canonicu in Giron'a, carele avendu de cugetu a elaborã unu dictionariu provençale dupa planulu celui de la Crusca, spre a ajutã cu elu lamurirea și inavutirea tesaurului lexicale alu italianei, cercetã manuscrisurile provençali ale bibliotecei Vaticane din Rom'a și ale celei Laurentiane din Florentia; dara din mai multi tomi anuntiati de auctoriulu, cunoscatoriulu adîncu alu provençalei, numai tomulu autãiu vedîu lumina ³⁾

Anca și mai vaste și mai întemeiate au fostu in acêsta materia scrutãrile academicului La Curne de Sainte-Palaye, carele inse, dupa ce a folositu manuscrisurile respective din Paris și Rom'a, prevenitu prin mîrte, nu lasã dupa sene decãtu câte-v'a foliante de lucrãri preliminare. Din aceste apoi, la indemnulu amiciloru causei, abatele Millot compuse a s'a „Istoria literaria a trubaduriloru“ provechita cu judiciosele observãri literarie și istorice facute de Sainte-Palaye ⁴⁾: istoria ce-i dreptu defectuosa acêst'a, care inse are totusi meritulu, cã comunicãndu într' un'a varie poesie provençali alese, impreuna cu traductiunea acestor'a facuta de Sainte-Palaye, presentã cea d'antãiu lunei o icóna adevêrata a poesiei trubaduriloru.

Ci latorea filologica a acesteii erã ânca acoperita de întunerecu. Lipsia ânca o gramatica și unu dictionariu alu limbei provençali cumu și o editiune mai completa și mai acurata a opuriloru trubaduriloru in textulu loru originale curatu. Meritulu de a fi deslegatu acêsta problema i compete nemeritoriulu Raynouard, membru alu Institutului din Paris. ⁵⁾ Elu cu opurile s'ale respective de o profundîme, acuratétia și esactitate esemplaria contribuî nespuru de multu la latirea și inaltarea studiulu limbei și literaturii provençali in Francia ba și afara de Francia, prelânge care eruditulu dintre Francesi mai memorãmu in acêsta privintia pre Fauriel și Rochemunde. ⁶⁾

¹⁾ Les vies des plus celebres et anciens poètes provençaux etc., par Jehan de nostre Dame, Lyon 1575; 8-vu micu.

²⁾ Salvini Commentarj del c. nonico G. M. Crescimbeni intorno alla sua istoria della volgar poesia, Roma 1710.

³⁾ La crusca provençale ovvero le voci, frasi etc.; opera di Don Antonio Bastero, Roma 1724, fol.

⁴⁾ Millot Histoire littéraire de Troubadours, contenant leurs vies, les extraits de leurs piéces etc., Paris 1774, III. 8.

⁵⁾ Raynouard, Choix des poésies originales des Troubadours, à Paris 1816—1821, VI tomi, urmãti de altii.

⁶⁾ Rochemunde, Parnasse occitanien etc., à Toulouse 1819.

In Itali'a binemeritã de la acestu studiu mai alesu Galvani; era in Germani'a se destinsera pre acestu terenu Adrian, J. Becker, și mai pre susu de toti Fr. Diez ¹⁾, care cu scrutãrile s'ale profunde și esacte si-cascigã numele de „parinte alu romanisticii.“ Trecemu preste cei-alalti eruditi germani, cumu suntu Keller, Holland, Delius, Pfaff, Hofmann, Adrian, ²⁾ Bartsch, Sachs, P. Heyse, N. Mahn scl., cari au tractatu despre limb'a și literatur'a provençale și au scosu la lumina poesie de ale trubaduriloru. Mai amintimu numai, cã A. W. de Schlegel ³⁾ fû primulu între Germani, carele sciũ apretiu cu spiretu și gustu și totodata in modu nepartinitoriu valorea estetica a trubaduriloru, și cã Fr. Diez, Kannegiesser și Paulu Heyse fure cei d'antãiu, cari fecera traductiuni metriche diu poemele poetiloru provençali.

Se vedemu acumu, mai înainte de a veni la materi'a propria a tractatulu nostru, care a fostu

III. Originea numelui acesteii limbe și estensiunea ei? — Numirile „Provence“ și „provençale“ se deriva de la lat. „provincia“ „provincia Gallia.“ Asiã numia adeca partea sudu-ostica a Franciei de adi Romanii antici, dupa ce ei trecîndu Alpii, îndata dupa terminarea resbelulu punicu alu doile, cuprînsesê acelu tîenutu litorale alu Galiei pâna in Pirenei. Regiunea din vorba cu numele adause teritoriale se chiamã pre tîempulu lui Augustu, prelânge „provincia romana“ și „Gallia narbonensis“ de la capital'a Narbonne; era diumetatea apusêna a Franciei de mediadî capetã numele de Acuitania.

Pre la inceputulu seculului V. (419) irumpendu Visigotii in Provence, o impartîra între sene și între Burgundi; dara Carolingulu Lotariu o reunî denou in 855, facîndu-o regatu pre sêm'a fiuluu seu. De aci încolo tîer'a din cestiune odata sub numele de regatulu Provence ori arelatense, de la capital'a Arles, altadata sub titlu de comitatu, și cu întindere cãndu mai mare cãndu mai miciorata, avũ sôrte și insemnatate politica varia, formandu acusi statulu cu totulu de-sene-statatoriu, acusi érasu alipita fiindu de vre unulu din statele invecinate, pana ce in cele din urma ajunse la 1032 sub potestatea lui Conradu Salésiulu și devenî feudu alu imperati'oru germani. Pré apesatoriã n'a fostu acêsta vasalitate, deorace comitii Provinciei se precepura a-si cascigã in scurtu domni'a ereditaria a comitatulu loru, pe care tîempu Provence vine in întielesulu seu mai restrinsu și propriu. ⁴⁾

E de insemnatu la acestu locu, cã desî nice regatulu nice comitatulu Provence nu s'a estinsu și pre tîermurulu dreptu alu Rodanului

¹⁾ Fr. Diez, Grammatik der romanischen Sprachen, Bonn edit. V. 1882; și alte opuri.

²⁾ Adrian, Grundzüge zu einer provençalischen Grammatik, Frankfurt a. M. 1825, 8-vu mare (prelucrare forte buna și acomodata a Gramaticii lui Raynouard din Choix t. I.).

³⁾ A. W. de Schlegel, Observations sur la langue et la littérature provençales, 1818.

⁴⁾ Aclasi acolosi, pag. 4—5; cfr. Fr. Diez, Grammatik der roman. Sprachen, ed. V. pag. 84 și urm.

(Rhone), totuși pre timpul expedițiilor cruciate atât istoricii cât și însuși trubadurii subsuma sub numirea de Provençali pre totii Francesii australi. Nu există ce-i dreptu o linia demarcatională politică între populațiunile cu limba provençale, și între cele ce graiă franceze; dăra limb'a statorî o deosebire între ele, și după sentiulu comunu alu popóraloru chiaru limb'a e aceea, ce maicuséma determină și definesce națiunile. La acést'a se adause în casulu nostru și deosebirea caractrului ambeloru popóra; căci, după marturirea poeziei popóraloru cestiunate, Francii eră de unu spiretu feroce, mai puțin laboriosi, respitori și belicosi, precandu Provençalii posedea chiaru contrariulu díseloru calități.

Ce se țiene de desclinierea amenduroru terítórieloru limbali cu numirile de Langue-d'oc și Langue-d'oïl după particl'a afirmativa „asiá“ (= „or“ în austrulu și „oïl“ în septentrionalele Franciei), ast'a veni mai tardiu în usu, desi o amintescu dejá și urii dintre trubadurii posteriori.

Din cele díse pâna acumu eluce, că limb'a neolatina a Franciei din evulu mediu se împartiá în dóue dialecte principali: în celu septentrionale séu franceescu și în celu australe séu provençale; cel'a, după trubadurulu Adalbertu de Sisteron, vorbitu în Franci'a vechia și în Poitou; cest'a graitu în Provence, Gascogne, Limousin și Viennois, și latítu și în provinciile Ispaniei resaritene Aragoni'a, Cataloni'a, Valencia, Murcia cumu și în insulele balearice. Bastero ne spune, că chiaru în memoratele provincie ispane provincialea s'a sustienutu în anumita puritate séu p'acel întreaga ¹⁾ pâna pre timpul seu, adeca pâna la începutulu seclului tr., precandu dins'a în Franci'a de médiadî degenerá cu totulu în gerguri tienutali. ²⁾ Fenomenulu se esplica de o parte din mai marea izolatiune a Cataloniei și Aragoniei după unirea loru cu Castili'a, de alt'a din crescerea de ce în ce a predominiei limbii franceze în sudulu Franciei de la contopirea politică încóce.

Altmintre trubadurii si-numiá limb'a preste totu numai „lingua romana“ séu mai pe scurtu „romans“, o espresiune acést'a, care la începutu avea valóre despre tóte neolatinele, diferindu aceste la originea loru pré puțin un'a de alt'a. Cu tempu înse marindu-se diferinti'a, se semtí necesitatea de numiri diverse după tieretele, provinciile și regiunile acestei mari familie de limbe și dialecte. Astfelu poetulu și gramaticulu Ramon Vidal, în unire cu celu mai vechiu istoricu literariu alu poeziei ispane, cu marchisulu de Santillana (1398), limb'a din cestiune o numesce „limusina.“ ³⁾ Ci fără indoéla numirea de „proven-

çale“ înca eră usitata, care numire o aflámu și la memoritoriulu Dante, contempuranulu celor din urma trubaduri, apoi în titlulu unei vechie gramatice a acestei limbii „Donatus provincialis“, cumu și într'o biografía a poetulu Ferrari scrisa pe tempulu lui Dante. În fine scrietorii mai noi propusera pentru acést'a limbă numele de „occitanica“ formatu din cuventulu medio-latinu Occitania (= tíer'a limbii „oc“, de la oc-citare), care nume, macaru că n'are temeiu istoricu, ar' fi în sene luatú destulu de semuificativu.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silaef.

Strad'a Carmen Sylva.

— ROMANU. —

(Urmare.)

XII.

Balulu.

Balulu reuniunei femeiloru din Ténipesci se ținea în sal'a Redutei.

Acést'a sala se numiá asia fiindu-că în adeveru eră redutata de ori-ce barbatu însuratu din caus'a noteloru de pe la confectionari de rochii, manusiari, modiste, cofori de care eră urmata de obiceiú cercetarea acestei sale din partea s'a și a scumpei s'ale soții; dar' mai eră redutata și din partea gelosiloru de ambe sexe tineri și betrâni, că-ci ori cine avea dreptulu aici a se apropiá de ace'a séu de acel'a pe care-lu temeá, se-lu cuprindia de mijlocu, se se radíme unulu pe altulu și se sbóre cá vântulu legánându-si trupulu împrejurulu salei celei lungi; redutata înca și de fetele cele mai trecute, că voru fi condamnate a remaneá nedansate, a vinde legume.

Da, se díce, că vinde legume despre bieteledansátóre, care nu aveáu trecere și trebuiau se garnizeze bancile din pregiurulu salei.

Multu mentionat'a sala mai eră redutata și de gingasiele copile, care-si faceáu prin ea intrarea în lume.

Dar' se ne orientamu. — Sal'a Redutei este situata în centrulu orasiului, în strad'a numita a teatrului, că-ci totu dâns'a în postulu craciunului, servește de teatru.

Esteriorulu edificiului nu aréta nimicú. Interiorulu tinde înse mai puțin chiar' de câtu a promisú esteriorulu.

Unu gangu spoitu cu varu, asternutu pe podel'a cea defectuósa cu nisce rogoșini próste, conduce la o usia destulu de lata, dar' câtu se póte — de cum se dícemu, — diforma, acestu cuventu credemu că este destulu de potrivitu pentru dísa usia prin care intramu în unu peristilu.

¹⁾ Bastero, Crusca provençale, pag. 21: „Poco meno che nel suo intero essere.“

²⁾ Raynouard, in Journal des savans, 1824 pag. 175: „C'est une sorte de phénomène littéraire, que cet idiome, qui jusqu'au XIV-me siècle n'avait éprouvé aucune alteration importante, soit devenu presque méconnoissable dans les patois actuels.“

³⁾ Sanchez, Coleccion de poesias castellanas, t. I. pag. LV—LVI.

Dómue iérta-ne, dar' ast'a-i numele conventionalu pentru asemenea incaperi, unu nume, care aici este totu atâtu de potrivit cum ar' fi de exemplu de nimeritu numele de fracu pentru unu sumanu cârpacitu cá vai de elu alu vr'unui tîganu.

Cârpacitu dîcemu fiindu-cà in acésta incapere nu domnesce nici macaru simetrie, ér' câtu despre stilu nici pomenire.

Intrându te gasesci fația spre unu parete in care este o feréstra. De-asupr'a ferestrei deschise stà cuvântulu „cass'a," ér' spre stâng'a infundata pe dupa scara, se vede o usia totu deschisa, de-asupr'a cu inscriptiunea „garderoba."

Peristilulu este incaldítu cá vai de elu si percursu mereu de unu curentu de aeru produsu prin deschiderea usii de catra publicu.

Cu tóte astea in dis'a infundatura î-si lapeda cavalerii cei eleganti, damele cele cochete, domni-siórele cele gingasie, hainele destinate se-i ferésca de frigu si-apoi sghiburindi se urca pe scar'a cáu repedíta, cu trepte inalte de lemn, crepate, negre cá vai de ele, si ajungu susu in o tinda îngusta si cotita.

La capulu scarei li-se ceru biletele de intrare. In fația se afla o usia vechia, lucrata in modu grosolanu, dar' cu dóue aripi. Acést'a conduce in o a dóu'a tinda spatiósa, transformata in sala de restauratiune; apucându inse spre drépt'a prin o usia mica întri in o odaie despartita cu o perdea de pânza grósa in dóue parti. Pe dupa perdea se afla o zacatore mare plina cu apă, câte odata inse si séca, lângá zacatore o tulumba, dóue, si alte unelte de pompieri, astea tóte suntu asiediate aici, cá se fia la indemâna la casu de incendiu, ferésca Domnedieu; ér' partea de dincóce de perdea forméza vestibululu, — cá-ci asia trebue se dîcemu, — de unde prin o usia deschisa întri in sal'a de balu.

Incaperea este destulu de mare, destulu de inalta, cáu îngusta, dar' bine luminata, decorata de, — cine póte óse róde, cine nu nici carne móle, — vorb'a româului. — Góla, acésta sala n'are nici unu „vina-neóce" dar' plina, ah cându e plina si cându ai ochi tineri, cólea de optusprediece pâna cólea la vr'o dóuedieci si patru si mai bine de ani, atunci n'ai dá raiulu lui Mohamed in schimbu pe sal'a redutei din Tênipesci.

Inceputulu balului erá fixatu pe nóue óre sér'a.

Traianu pe biletulu cu care trimisese buchetulu, ceruse dela Corali'a cadrilulu celu de ântâiu, deci avù grigia se fia punctualu cá se nu scape cumv'a acestu dulce si fericitoru angajamentu.

Cându intrà in sala fù primitu la usia de doi dintre membrii comitetulu, — nu vediù inse pe altu nimeni, nici chiar' pe presiedint'a, pentru care se asiediasè unu divanu in fruntea salii, impedobindu-se juru imprejuru loculu cu glastari de flori, ér' parchetulu cu unu covoru, — cáu rosu.

Traianu cá functionariu financiaru erá deprinsu cu cea mai penibila punctualitate si se mirá fórté multu de nonsialans'a nu numai a publiculu, dar' si a comitetulu acestui balu.

Trecù unu quartu, trecù o jumetate de óra si inca nimeni nu intrase in sala. Sosisera vr'o dóue femei cu fete mai cópte, dar' astea intrasera in budoarulu dameloru, de care nu v'am vorbitu fiindu-cà si tacerea une-ori este vorba, intrasera deci acolo, pentru a-si mai arangia toalet'a, dar' mai cu séma fiindu-cà nu voiá nici un'a se fia cea de antâia.

In fine, cá pe la diece óre fàra unu quartu veni dómu'a presiedint'a si cu ea impreuna intrara tóte familiile sosite de mai 'nainte. Music'a intonà hor'a indatinata, care, érasí conformu datinei, incetà dupa óre-care tîmpu, fàra cá s'o fi jucatu cinev'a.

Urmà unu valsu, parecchile se aventara in ametîtóriulu vârteju.

Traianu acceptá pe Corali'a. Venise chiar' si Catincuti'a, numai ea inca nu veniá.

Amiculu nostru erá cáu superstitiosu de fire. Acésta intârdiare î-lu alarmá.

„Déca nu va sosi pâna la primul cuadrilu, este reu de viitoriulu meu," î-si dîcea neincetatu de la unu tîmpu incóce.

Si éta cá valsulu incetà, trecù si mic'a pauza ce se faceáde la unu dansu la altulu, ba se dete chiar' semnalulu pentru formarea colóneloru primulu cuadrilu si Corali'a nu sosise inca.

„Déca nu vine, este semnu cá suntu perdutu," î-si dîse Traianu cu sudori reci pe frunte si esf afara in vestibulu.

In acelu momentu veni si dansatoriulu cu care aveá se fia visavis dupa elu si-lu întrebà:

„De ce nu te rangezi si tu in colóna?"

„Fiindu-cà nu mi-a venitu dansatórea," respunse Traianu cá si desperatu.

„Asia dara trebue se-mi cautu altu visavis," facù cel'altu superatu. „Ai fi pututu se me avisezi mai de tîmpuriu."

Traianu tocmai erá se-i replice aspru, cându éta cá se deschise usi'a si prin ea intrà, ba sburà Corali'a esofata. Dupa ea veniá muma-s'a cocón'a Zamfir'a cu o fația acra, care deveni amara cându dete cu ochii de Traianu.

„Scusa-me pe lângá dansatórea t'a," dîse acest'a visaviului seu, „numai pentru unu momentu, cá-ci indata vomu veni, asia domnisióra," continuà elu adresându-se catrà Corali'a, „cà-mi veti acordá onórea primulu cuadrilu, care a inceputu a se dansá deja."

Music'a in adeveru intonase prim'a figura.

„Numai se-mi depui mantil'a," respunse Corali'a grabindu spre budoarulu dameloru.

Cocón'a Zamfir'a cându trecù pe dinaintea lui Traianu i aruncà o privire posomorita.

„Ce va fi avëndu," se întrebà Traianu, apoi iute se grabi a dá braçulu Coralii, care aparuse in usi'a vestibululu si intrându cu dîns'a in sala incepù se danseze cuadrilulu.

Cocón'a Zamfir'a luà in primire buchetulu Coraliei si se puse cu elu pe o banca.

Printre figurile cuadrilulu Corali'a dîse:

„Eràm se nu venimu."

„Asia!?" facù Traianu simtiëndu cá unu junghiu la inima.

LA FANTAN'A SATULUI.

„Catinca scie caus'a," reluà Corali'a, „nu ai angagiat-o la nici unu dansu.“

„Nu, — te rogu spune-mi d.-t'a!“

„Nu potu...“ îngână dâns'a.

„Eu suntu pedec'a, nu-i asia domnisióra, ce pecatu amu comisu?“

„Nimicu — istorii de la banca!“

„De la banca!? te interesezi si d.-t'a de cele ce se petrecu acolo?“

„Eu nu, Catinca inse si mam'a...!“

„Incepu a intielege, veti fi aflatu de cele ce s'au petrecutu la ultim'a siedintia.“

Corali'a se inrosi, dar' fiindu-cà aveá se execute unu „tournez“ nu putù respunde nemicu.

Cându se întorse dîse:

„M'am bucuratu fórte multu de buchetu, déca nu mi-ar' fi sositu nici n'asi fi venitu la balu.“

„Cum asia?“

„De trista ce erám!“

„Trista?“

„Da, se vorbiá cà nici nu mai esci la banca...“

„Ah... acésta veste te-a intristatu...“

„Dar' vediéndu buchetulu, — se grabi a díce Corali'a, „mi-am gânditu, cà déca ar' fi, cum vorbesce lumea, nu ai mai aveá pofta se mergi la balu... Cu mam'a me intielesesemi deja se nu mai venimu.“

„Si ce vorbiá lumea?“

„Intrrupsesemi pregatirile de balu“ continuà Corali'a, fàra a respunde la întrebarea lui Traianu, „ér' cându 'mi veni buchetulu le reluái indata. Mam'a se superà si éta cà in adeveru am întârdiatu...“

„Acum mi se esplica multe si incepu a me mângaiá, cà-ci in adeveru am fostu fórte ingrigiatu si mâhnitu de întârdierea d.-vóstre.“

Cuadrilulu se terminà, Traianu voiá se mai faca cu Corali'a o tura prin sala, dar' cocón'a Zamfir'a o chiamà lângá dâns'a. Traianu fù silitu a se retrage; mai avù inse tîmpu de a angageá pe Corali'a la cotillonu.

„De cându suntu, n'am mai vediutu omu cá tine,“ dícea Costica fratele Catincutiei catra Nicolae Barda, „de sciám, mai bine nu tí-lu mai cereám?“

„Ce aveti fratiloru,“ î-i întrebà Traianu cá se-si dea o contenancia vorbindu cu ei, cà-ci î-i veniá cându se se certe cându se plânga vediéndu-se despartitu de adorat'a s'a.

Ilusiunile s'ale despre acésta séra se prefacusera in nimicu, ba in mai reu decâtu nimicu, se prefacusera in fumu intieptatoriu.

„Pare cà ve certati,“ continuà elu, vorbindu dupa cum am apucatu a spune, catra Costica si Nicolae lângá care se oprise.

„Inchipuesce-ti frate,“ respunse Costica cu unu tonu multu mai amicalu de cum erá acel'a ce-lu întrebuintia-se față de Traianu in tîmpurile din urma decându fusese numitu la banca, „nu m'amu potutu decide a-mi face fracu. Dar' de óre-ce cocónele m'au alesu in comitetulu balului trebuí se-mi procuru unulu, si m'am adresatu catra Nicolae, care totu-de-a-un'a umbla gitatu cá o coconitia

si despre care presupuncám, cà trebue se dispuna de mai multe fracuri.“

„Pe scurtu,“ 'lu intrerupse Nicolae, „fraculu in care-'lu vedi, este alu meu.“

„Si de vreme ce este alu seu, se crede indreptatitu moiculu, a me admonestá față cu lumea, strigandu-mi mereu: бага de séma, nu te frecá de zidu se nu-mi strici fraculu; apoi érași, 'mi pare cà florile artificiale ce pórtá domnisióra Elen'a la senu suntu colorate cu analina, tu cá m'asudi, se nu dansezi cu ea, cà-ci analin'a vapsesce si-mi strici fraculu, si d'alu d' astea, de mi-a amarítu tóta petrecerea.“

„Frate Nicolae,“ díse Traianu zimbundu, „mai stapânesce-ti fric'a pentru fraculu teu... dar' unde-i Catincuti'a...“

„Éta-o cólea se preambala cu mam'a,“ respunse Costica.

Traianu merse spre cele dóue dame, ér' Nicolae Bard'a vediéndu un'a cá ast'a se luà dupa elu, si lasà pe Costic'a se boncanésca singuru.

„Buna sér'a domnisióra, sarutu mânilé cocóna,“ ast'feiu salutà Traianu pe Catincuti'a si pe mama-s'a.

„Buna sér'a,“ dísera amendóue damele cu o recéla de ghiatia; apoi adause Catinca, „Corali'a siéde cu mama-s'a in fundulu celalaltu alu salei.“

„Sciú, domnisióra, am avutu dejá fericirea...“

„Atunci me miru cum de ti-ai parasitu-o... ori cà fericirea te-a parasitu pe d.-t'a,“ si dupa acésta vorba, care i se pareá fórte spirituala, Catincuti'a rise cu hohotu.

„Moderéza-te Catinca,“ i díse mama-s'a, „tóta sal'a privesce la tine.“

„Cátu esti de vesela, d.-ra,“ cu aceste cuvinte le abordà Nicolae.

„Da, vesela pe cont'a mea“ facù Traianu, „inse nu sciú cu ce am meritatu ilaritatea d.-siórei.“

„Am rîsu fiindu-cà nu potu remaneá seriósá cându vedu,“ díse Catincuti'a, „cà de câte ori noroculu 'si întorce pasiulu, D.-t'a cauti a te apropiá de mine.“

„Domnisióra...“

„Da, asia este,“ continuà Catincuti'a amarita, „cându te-ai vediutu cu postu, ai inceputu se curtezi pe Corali'a, acum cându te-a scosu din functiune...“

„Pe mine?“

„Dar', nu este dreptu,“ se amestecà si Nicolae in vorba.

„Asia,“ reluà Traianu, „findu-cà a-ti auditu dela cinev'a cà mi-am perduto postulu de la banca ve feriti de mine, d.-t'a, mam'a d.-tale si mam'a domnisiórei Corali'a. Bine cà sciú,“ si cu aceste plecà de-acolo.

(Va urmá.)

TEOCHAR ALEXI.

VERSU SERBATORESCU

la ocașiunea depunerii petrei fundamentali a gimnaziului gr. cat. romanu din B. Iusiu, ce se edifica de nou din liberalitatea Illustrisimului și Reverendisimului domnu

MIHAIU PAVELU

Episcopu gr. cat. romanu de Oradea-Mare, Cavaleru alu Ordului Franciscu Josifu I. etc. etc.

„Faptele mari facu
pre barbati mari.“

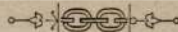
Dr. Ioanu Vancea.

O! câtu aparú de mândra,
Cá sî-o dina suava blânda,
Astadi auror'a frumósa
Incântatoriu gratiósá;
Adi mai frumosu se iví
Si mai falnicu resari,
Decátu alt'cându mândrulu sóre,
Câ-ci e di de serbatóre.
Festivitate-i vestita,
Ce 'n veci va fi pomenita . . .
Adi se pune fundamentu
— O! ce ferice momentu —
Unui edificiu pomposu,
Ce cá sóre luminosu
Va respândi 'n giuru departe
Radi'a sciintiei curate.
Salve ferice momentu!
Cându se pune fundamentu
Unui zidu palestricu rarú
Luminându cá si unu faru
Marea vasta spatiósá
A Pierideloru frumósa.
O! ce daru frumosu cerescu
Cade 'n neamulu romanescu;
Ce comóra pamentésca
V'avé gîntea românesca.
Se fi binecuventatu
Barbate 'n veci neuitatu,
Care plinu de pietate
Faci atât'a bunetate;
Care plinu de ingrigire
De a gîntei fericare
Cu a T'a rara 'ndurare,
Facusi o fapta-asia mare,
Ce 'n seculi va remanea.
Din neamu in neamu pururea,
Remane-va veste 'n lume
Alu Teu nemoritoriu nume.
Fi-va binecuventatu
Din ostu pâna 'n scapatatu.
Memori'a-ti va sustá
Preste tîmpuri pururea.
Fi-va sacra neuitata
Posteritatii pastrata:
C'-ai facutu unu bine mare,
Pentru-a gîntei luminare;
C'-ai facutu unu faptu cerescu,
Pentru neamulu romanescu.
Pâna sóre, pâna luna,
Cu stelele dinpreuna
Voru lucí pre firmamêntu,
Numele Teu va fi sântu

Naintea 'ntregei natiuni,
Ce va 'ndreptá rugatiuni,
Câtra tronulu celu cerescu
Alu Dieului romanescu:
Cá scumpa viét'a T'a
S'o lungiasca cu mil'a
Si cu 'ndurarile s'ale! —
Est'a-i doru universale.
Si-acum vine se ve spunu,
Cine-i acelu sufletu bunu;
Cine-i nobilulu barbatu,
Vrednicu de-a fi neuitatu:
E Parintele Mihaiu
Alu fapteloru bune craiu
Episcopulu Oradanu,
Mentorulu diecesanu, —
Acarui maretie fapte
Voru fi in veci neuite,
Bunetatea-i fâra séma
Straluce cá diadéma;
Virtutile-i crestinesci
Cá si stelele cerești.
Unu legionu de fapte bune
Suntu totu atâtea cunune,
Ce-i voru orná capulu santu
Susu in ceriu si pre pamêntu.
Multi ani, multi ani se traiésca,
Multi ani turm'a-si pastorésca !!!

Beiusiu 9/4. 1887.

Demetriu Fekete.

Primavér'a.

Primavér'a cându apare,
P'alu ei caru suavu de flori,
Cu dulci dîle, zimbítóre,
Cu-ale ei scumpe comori,

Totu se-'mbata in natura
Din ceresc'a-i beutura;
P'alu ei sinu desfatatoru
Plutescu visuri de amoru! . . .

Frunđi'a codrului da viétia,
Si-'n angelice cântari
De mii paseri se resfatia
Cá unu sinu in desmerdari!

Alu feciórei plapându sinu
Se desvólta cá unu crinu,
Ce suride printre flori
In a deminetiei diori!

E unu glasu de armonie
Ce se-'naltia câtra ceru,
E-o divina melodie
Ce strabate prin etheru!

Primavér'a cându apare
Pe-alu ei caru suavu de flori,
Cu dulci dîle zimbítóre,
Cu-ale ei dulce comori,

Totu se-'mbata-'n infinitu
De unu farmecu rapitoru!
Numai cei ce au muritu
Pieru sub alu veciei noru! . . .

A. G. Draghicescu.

CALETOR. A IMPREGIURULU PAMENTULUI in optu-dieci de zile.

Piesa de spectaculu cu cântece, dantiuri, evolutiuni si intrări, in 5 parti si 15 tablouri.

De A. d'Ennery si Jules Verne.

PARTEA II.

Tabloulu 5.

Scen'a 5.

Cei dinainte, Passepartout, Nemea.

Passep. (intra urmatu de Nemea): Éta-me éra aci!

Fogg: Passepartout!

Passep: La bursa am afatu momentanu adress'a dorita si am alergatu la d.-lu Arnadill.

Aond'a: Si va veni?

Passep: Durere, e impedecatu.

Fogg: Cum?

Passep: Pentru mai multu tîmpu cà-ci — e mortu!

Fogg:

Aond'a: (de odata): Mortu?

Passep: Si inurmîntatu! — In loculu lui inse ve aducu aci o alta fiintia — via! (Arata pe Nemea.)

Aond'a (in cea mai mare bucuria): Nemea — sor'a mea!

Nemea (imbracata europenesce): Aonda, scumpa Aonda! (Se imbracisîeaza.)

Archib. (la o parte): Sorior'a ast'a e de totu dragutia!

Aond'a: Ce fericire cà te revedu!

Nemea: Noi te credeámu perduta pentru totu-de-a-un'a.

Aond'a (aratându pe Fogg si pe Archib.): Éta nobilii mei mântuitori! Acestoru domni le detorescu viét'a!

Nemea (catra ei): Cîta recunoscintia ve detorímu!

Archib. (la o parte): In adeveru e ferme-catóre!

Passep. (catra Aond'a si Nemea): De cumv'a a-ti veni éra si intr'o ast'feliu de situatiune, — atunci ve rogu se dispuneti de mine.

Nemea (s'apropia de ei): Intindetí-mi mân'a! (Fogg strînge mân'a Nemei, Passepartout dupa multe ceremonii í-i intinde Nemei mân'a, Archibald scutura mân'a Nemei adeveratu americanesce.)

Aond'a (catra Nemea): Dar' acum e rîndulu teu. Precum audu, Anardilla muritu, prin urmare tu steteái singura?!

Nemea: Singura cucu, priviám viitoriulu cuprinsa de grigia!

Aonda: Consoléza-te, acum remânemu impreuna amendoue.

Nemea: Cum? Vreai se remâi aci, aci in Calcuta, in apropierea inimiciloru tei? E cu nepotintia!

Aonda: Cum?

Nemea: Abia o luna este, de cându misieii de Brahmani au rapitu si au dusu de-ací pe te-

ritoriulu loru independentu, nepedepsiti, o sêrmana jertfa, fara s'o póta scapá cinev'a. — Nu, nu, aci nu se póte se remâi!

Aonda: Atunci incatrau se pornescu?

Fogg: Eu suntu gat'a se ve ducu pe amendoue in Angli'a.

Aonda: In Angli'a?

Nemea: Acolo n'ai se te temi de nimicu.

Fogg: Primesci propunerea mea, Aonda!?

Passep. (catra Aonda): Ah, da, te rogamu!

Aonda (catra Fogg): Ast'a te-ar' impedecá in caletori'a d.-t'ale, Mr. Fogg!

Fogg: Nici decum.

Aonda: Gândesce-te la ramasiagulu d.-t'ale!

Fogg: 'Lu voiu câscigá.

Aonda: Hei bine, fia, du-ne in Angli'a, — duci dóue inimi recunoscatóre si care te adóra!

Archib. (la o parte): Ciudatu lucru! Cu picioru 'mi merge acam multu mai bine!

Fogg (catra Passep.): Passepartout! Alérga si comanda pe vaporulu „Rangoon“ dóue cabine pentru dame!

Archib. (tare catra Passep.): Te rogu, trei cabine!

Fogg (catra Archib.): Pentru ce trei?

Passep: Dóra nu cumv'a vrea —

Archib: Ran'a nu me mai dóre, nu mai schiopateza de locu precum vedeti (incérca se umble si striga de dorere): Au! — Prin urmare plecu si eu.

Fogg: Adineaoi diceái —

Archib: Ce se faeu in Calcut'a, unde Indianii nu suntu decâtu Englezi travestiti? Ast'a-i de nesuferitu! Fii inse liniscitu, domnulu meu, renuntiu la intentiunea de a te omorí; din contra te voiu urmá, cá se fiu martoru blamarei d.-t'ale cându, ajunsu in Londr'a, vei perde ramasiagulu, — te voiu urmá, dîcu, tocmai asia precum unu compatriotu alu d.-t'ale s'a luat pe drumu dupa acelu imblândietoriu de lei, cá nu cumv'a intârdîndu se pérdia momentulu in care imblândietoriulu va fi sfasiatu de bestii!

Scen'a 6.

Cei dinainte, Fiz (travestit cá Brahman cu barba alba mare), Unu functionaru dela judecatoria, Doi politísci.

Functionariulu: Mr. Phileas Fogg?

Fogg: Est'a-i numele meu!

Function.: Cá functionariu de judecatoria alu districtulu alu treilea, te provocu se-mi respundi la cîtev'a intrebari!

Passep. (la o parte): Ce vré acum si districtulu alu treilea dela noi?

Fogg: Vorbesce, domnule!

Function. (catra Fiz): Brahmane, nu e cu potintia nici o indoiala? Recunosci pe gentilomulu?

Fiz: Mai incape vorba despre ast'a?!

Function: Gândesce-te la juramêntulu teu, cà vei spune curatulu adeveru!

Fiz: Juru pe sfânt'a códa a vacii!

Passep. (in parte): Est'a-i juramêntu nou de totu!

Function.: Atunci se-ti aude acusatîunea!

Fix: Marturisescu, cã acestu strainu in nôptea trecuta, cu ocaziunea serbarei funebrele a Ragealei nôstre, a ranitu de mórte pe unu servitoriu alu marelui Brahma. In numele dieitatii ofeuate si alu preotului supremu ceru, cá criminalulu se fia aspru pedepsitu!

Passep.: Si eu juru pe tóte códele vaciloru din Iudi'a, cá acestu onorabilu domnu (arata spre Fix): e nebuu!

Function. (catra Passep.): Tacere! (catra Fogg) Recunosci cá Brahmanulu spune adevêrul?

Fogg: A graitu adevêrul, dar' n'a spusu, cá acei crudi servitori ai idoliloru erã in momentulu de a arde o princesa nevinovata!

Fix: Fiindu-cã erã condamnata la mórte de Brahma!

Function (aratãndu pe Aond'a): Pare-mi-se cá dam'a acést'a?!

Aonda: Da, domnule, si d.-t'a nu vei suferi dóra, cá acestu nobilu barbatu (aratãndu pe Fogg) se fia pedepsitu, fiindu-cã mi-a scapatu viét'i'a!

Function: Se distingemu bine lucrulu! Ce privesce scaparea d.-t'ale, gentilomulu a lucratu perfectu dupa legile statului si ale onórei.

Passep.: Oh, ce intieptu si dreptu judecatoriu!

Function: Dar' nici decum n'a avutu dreptulu se omóre unu Brahman.

Passep.: N'a avutu dreptulu?

Fogg: Acelu miserabilu erã in momentulu de-a comite unu omoru, indeplinindu unu sacrificiu neumanu, pe care judecatorii betrãnei Anglii nu-lu potu suferi.

Function: Se distingemu bine lucrulu!

Passep. (in parte): Se distingemu bine lucrulu?!

Function: Autoritatile engleze, ce e dreptu, au interdîsu strictu sacrificiile de ómeni in provinciile supuse loru; cu tóte estea, nu suntu nici decum indreptatîte a se atinge de religiunea indostana in partile inca independente ale tierii si prin urmare ori-cãtu de ratacita ar' fi acést'a religiune, nici-odata n'ar' fi protegiatu de noi unu atentatu comisu asupr'a unui preotu pentru exercitiulu functiunei s'ale.

Archib. (mãniosu): Ast'a e nedemnu de o autoritate civilisata! Eu nu am nici o simpatia pentru acestu domnu (arata pe Fogg), din contra suntu dușmanulu lui; cu tóte estea, in interesulu dreptatii trebuie se declaru, cá nu póte fi condamnatu pentru curagiulu seu, cu care a mersu pâna la sacrificiu!

Function: Se distingemu bine lucrulu!

Passep. (la o parte): Domnulu est'a din districtulu alu treilea e unu rinoceru.

Function: Nu dîcu, cá onorabilulu gentilomu va fi condamnatu, ast'a ar' fi fôrte necircumspectu, deórece asupr'a acestui lucru decide tribunalulu. Eu lucrezu strictu dupa dreptu si dupa consciintia, si de-o-camdata me asigurau provisoricu de persón'a s'a!

Fix (la o parte): Fôrte bine!

(Politistii atingu pe Fogg cu bâtiulu in semnu cá e arestatu.)

Fogg: Protestezu, domnule!

Function. (cu vóce autoritara): Respectu de lege! Phileas Fogg, urméza-mi in arestulu civilu, unde vei stã pâna cându tî-se va pronuntia sentinti'a!

Fix (la o parte): Pãua atunci 'mi sosescse deja si mie ordinulu de arestare.

Passep. (nemãngaiatu): O ast'felu de ceretare judecatoréscã duréza o eternitate! Suntemu perduti, stapãne!

Aonda }
Nemea } cu spaima: Perduti?

Archib.: Rusine! — Si nu e nici unu mijlocu de-a esí din necasu?

Fogg (cu sãnge rece): Se sfêrsimu odata cu afacerea! Corabi'a, pe care am se me 'nbarcu, va parasí peste o jumătate de óra portulu!

Fix: Cum?

Archib. (n parte): Nu cumv'a a gasitu mijloculu?

Function: Nu intielegu...

Fogg (cu linisce): Ce cautiune ceri?

Toti: Cautiune?!

Archib. (in parte): E scapatu!

Fix (catra functionariu): Dóra nu cumv'a vei consintí la asia cev'a?! Aci e vorba de profanarea dieitatii!

Function: Se distingemu bine lucrulu! Legea permite se se faca instructiunea fiindu acusatulu pe picioru liberu, déca cautiunea e indestulitóre.

Passep. (catra Fix): Se distingemu bine lucrulu, reverendissime! (In parte) Oh, ce intieptu si dreptu judecatoriu!

Fix (catra functionariu): Dar' elu va lasá se pèrdia cautiunea!

Function: De ace'a, si considerãndu gravitatea casului, trebuie ast'felu stabilita sum'a, cá o perdere a ei din partea acusatului, se fia celu puçinu egal cu pedéps'a ce s'ar' acceptá se i-se dea. Ceru 100,000 franci!

Archib. (cu mirare): O suta de mii!...

Passep. (in parte): De ghionturi in cóste ori de palmi peste botu?

Fogg (cu recéla): Passepartout, pung'a cu banii!

Fix (infuriatu la o parte): Nerusnatulu! Dóra nu va...

Passep.: Poftesce, stapãne! Dar' — incepe se slabéscã! (adeca pung'a.)

Fogg: Taci! (Iã bancnote din punga, le numera si le dá functionariului.) Poftesce, domnule! Esti multiamitu?

Function: Legea e satisfacuta, domnulu meu!

Fogg: Atunci am onóre a te salutá! (catra dame) Dómnloru, tẽmpulu inaintéza!

Aonda }
Nemea: } Noi suntemu gat'a.

Fix (furiuosu in parte): Nu e destulu că 'mi scapa din mâna, ci pe de-asupr'a 'mi mai fură inca 10,000 franci din premiulu meu!

Archib. (la o parte): Est'a e in adeveru sânge rece! Déca toti excentricii suntu ast'feliu, atunci trebue se întru in clubu, macaru de m'aru costă de diece ori viéti'a!

Passep (catra Fix): Complimentele mele, domniloru Visnu si Siva!

Fix: Dare-ar' Brahma se-ti crésca petri in pântece! (la o parte) Misielu infamu!

(Cortin'a cade.)

(Va urmá.)

STAN'A DE VALE.

(Urmare.)

III. Dela Beiusiu la Băiti'a.

Trecemu dela Beiusiu pre line'a drumului de tíera in-spre sudu-ostu, venimu la satulu meste-catu rom.-mag. Negru (Négerfalva); apoi lasându de o parte in stêng'a si in drépt'a mai multe sate rom., trecemu prin satele rom. Drăgănesci, Sudrici, Rieni, Petrileni, Zavoeni, Stei pâna la Lunc'a séu Lunc'a-Urseci, unde drumulu se ramuresce in dóue.

Apucându dela Lunc'a line'a ostica dămu de satele rom. Câmpenii de diosu si de susu, Fonatia cu pescer'a-i vestita, de unde ajungemu la capital'a din partea sudica a muntiloru Bihoreni, in Băiti'a.

Băiti'a se desparte in Băitia satu (rom.) si Băitia orasiu. — In satu suntu pâna la 180 loc. rom.; in orasiu: 620, între cari români preste 400 (dupa K. Nagy Sándor 333 gr. c. 73 gr. or.), germani la 164, unguri 48. (Vedi: Nagy S. Bih. m. földrajza p. 152.)

Déca tóta valea Crisiului este un'a dintre cele mai romantice ale imperiului, regiunea Băitei este chiaru imposanta. Jace la pólele piscului Bihoru, cale căm de 2½ óre dela orasiulu Băitia, cu băi destulu de bogate in plumbu si arama (de unde numele: Rézbánya), aretându vène si de auru, argintu etc. — Prelânga alte minerale insemnate dar' comune, are si unele speciale in tóta tíer'a, cari s'au numitu dupa orasiu séu dupa munte: Rézbányit, Biharitu sel. — Portalulu minunatu din hotaru-i, ce pare a fi lucratu de o mâna de omu si nu de natura, gur'a destulu de vasta, ci in lungime necutrierabila a Crisiului numitu de Băitia, impreuna cu catacombele de băi merita tóta atentiunea celor ce ratacescu in aceste tieri. — Aduge càtra acestea ospitalitatea locuitoriloru, care te face a te senti cá acasa, si vei scí apretia deplinu acestu fundu in partea sudu-ostica a comitatului Biharii.

Tóta calea dela Beiusiu pâna aci nu face mai multu de 3½ óre.

IV. Dela Lunc'a la Vascou — Isbucu — Criscioru

Cea-alalta ramura duce dela Lunc'a prelânga Verdiari la Baresci — Vascou. — Vascoulu are o regiune fórte frumósa. — Numerulu locuitoriloru abia se urca la 5½ sute dintre cari la 400 români. — Cohulu de feru (de unde si numele: Vaskoh) óre-cându fórte vestitu, astadi din lips'a comunicatiunei de vaporu stagnéza, ci o se re'nvia de-odata cu deschiderea liniei ferate Orade-Beiusiu-Vascou. Alt-mentrê precātu e de micu orasielulu, pre atátu e de pretinosu si plinu de vétia.

Mergându dela Vascou spre sudu-ostu la Cărpănetu, si de aici lasându de o parte Lehecenii si V. Seliste (in partea ostica a calei), ajungemu la ultimulu satu alu comitatului Biharii Crisciorulu, comuna fórte estinsa cu locuitori români de preste 1200, lângă pèreulu Crisciorelu, unulu dintre cele trei isvóre principale ale Crisiului negru. — De aici duce o cale spre piscurile de munti: Gain'a, Zanog'a si Cucurbet'a.

In partea drépta (vestica) dela Vascou ducú satele rom. Colesci cu laculu seu fàra fundu (ochiu de mare) in satu (in faéia cu Barescii), Campu cu ceva mai diosu de Vascou, renumite ambele cu marmorele ce li se afla in hotaru; apoi V. Sohodolu, între care si Câmpu e o pescera minunata numita Câmpenésca; aici dispare riurelulu dela Calugèri si esîndu in alta parte a dealului spre Vascou priméscé numele de Boi. — Urméza Calugèrii, carui, prelânga marmorele ce se afla in hotaru-i, i-s'a datu fericirea a se poté fali cu unu isvoru intermitentu si peridocia numitu Isbucu

Se numéscé intermitentu isvorulu acest'a pentru că isbucnesce numai in anumite óre ale dilei, éra periodicu pentru-că isbucnesce numai in anumite anutêmpuri: — asia p. e. prela S. Dimitriu (Nov. 7. st. n.) — dupa cum marturisescu cei ce cunoscu isvorulu mai de-aprópe. — Eruptiunile incéta si se reincepu in Martisioru prela 40 de sânti. — Primavér'a si in têmpurile mai umede eruptiunile suntu mai dese si mai puternice. — Poporulu asia crede, că la cei peccatosi mari nu isbucnesce decâtu raru, éra la cei mai puéinu peccatosi isbucnirea se aréta mai desu, si că numai acestia potu asceptá vindecare deplina. — Cà-ci este o credintia vechia, că „isvorulu sântu“ tamaduesce diferite bóle, cu deosebire reuma, rosuri si rane de totu soiulu. — Cătlanulu prin care ésa ap'a este cá de dóue urme; in lungime si mai bine; de aici ap'a trece intr'unu bazenu de pétra scobitu de ea; éra la capetulu bazenului are o cadere mai bine de dóue urme. — Unii se punu chiar' la gur'a pescerei si asia lasa a trece ap'a preste ei. — In momentulu caderei sêmtiesci o recéla abia suportabila, in momentulu cându ai esitu de sub acestu dusiu naturalu totu corpulu tí-se incaldiesce de o potriua. — Déca cur'a de apa rece — cum e constatatu — tamaduesce morburi anumite, nu este superstitiune, déca poporulu celu rudu dupa esperintiele facute crede in

vértutea tamaduitória a Isbucului, cum si a altoru isvóre de asemenea efectu, — nu este mirare déca le atribuesce ó vértute supraomenésca.

Alt-mintre ap'a Isbucului pâna cá adi nu este esaminata; si lumei culte acestu fenomenu pâna cá adi este mai puçina cunoscutu, decâtu celui mai din urma opincariu din giuru. — Cu dreptu Schmiedl in opulu seu importantu „Bih. Gebirge“ ne plesnesce in façia dîcîndu intru altele: „Die merkwürdigste und auziehendste Naturerscheinung im ganzen Bihar-Gebiete ist offenbar die intermittirende Quelle bei Kaluger, und es ist sehr begreiflich, dass auf das Gemüth des Volkes ein so ausserordentliches Phänomen auch eine entsprechende Wirkung herforbringen konnte; die Kaluger-Quelle musste zur Heilquelle gestempelt werden, wenn sie auch weiter keine heilenden Eigenschaften hätte, als jede andere kalte Quelle. — *Leider hat eine so merkwürdige Erscheinung bis jetzt nicht die verdiente Aufmerksamkeit der Wissenschaftlichen Welt auf sich gezogen, was um so auffallender ist, als der Ruf dieser jährlich von Tausenden besuchten Quelle ein längst begründeter ist, intermittirende Quellen überhaupt zu den seltenen gehören und in der Österreichischen Monarchie diese bei Kaluger insoferne die einzige bekannte ist, als der Corner-See mit der Villa Pliniana und deren classischen Quelle jetzt nicht mehr auf österreichischem Territorium biegt, was auch von den ähnlichen Quellen in Bergamaskischen gilt.*“

(Va urmá.)

Joanu Buteanu.

EPIGRAMA.

Lumin'a.

Precum a luminei flacara si'ntórta in susu nisuesce,
Asia nisuesce si omulu celu bunu, cându sórtea-lu apasa.

Sagét'a.

Nu te grabí se descarci sagét'a, ce nu mai revine:
E usioru a rapí noroculu, dar' o, greu-i a-lu dá inapoi.

Secretulu.

Crutia cu-alu teu secretu si pre celu mai bunu amicu!
Séu vrei tu cá elu se-lu pastreze, cându singuru nu-lu
[poti pastrá?]

(Herder.)

VÓCEA POESIEI.

Celu ce-a poesiei vóce n'ó aude,
Ori ce omu ar' fi elu, unu barbaru remâne.

(Goethe.)

C. Morariu.

Barbatulu prevenitu de soçi'a s'a.

Barbatulu (re'ntorcîndu din caletoria): — Nó Maria, déca 'mi-vei spune adeveratu totu ce s'a intemplatu la casa in absentia mea, capeti unu florenu.

Camarier'a: — Ace'a nu se póte, cá-ci am capetatu de trei ori atâ'ta dela dóm'n'a; si mi-am datu cuventulu de onóre cá nu voiu spune nimicu.

De ce bate pre pruncu tatalu seu?

Unchiulu: — Ce póte fi caus'a cá tatalu teu asió desu te bate?

Nepotielulu: — D'apoi e mai tare decâtu mine.

Cronica. — Iubileul lui Georgiu Baritiu.

În 8 Maiu s'a serbat în Sibiiu printr'unu banchetu iubileulu de 50 de ani cá publicistu alu d.-lui *G. Baritiu*. Cu acésta ocaziune i s'a datu iubilantelului unu albumu cu o adresa si cu numeróse subscrieri a Romaniloru de pretutindenea, o péna de auru din partea femeiloru române din Pest'a si unu libelu cu sum'a de 24 0 fl., în scopu de-asi publicá memoriile si lucrariile s'ale.

Inca unu regimentu romanescu laudatu de imperatulu. M. S. Imperatulu a inspectatu, în taber'a de la Bruck, regimentulu 31 de inf. (numitu marele duce Mecklenburg-Strelitz); care e unu regimentu „*romanescu*,” ce se recretáza la Sibiiu. Impresiunile produse asupr'a monarchului au fostu atátu de vii, încátu s'a adresatu ast'feliu catra oficieri: — „Ve multiemescu d.-loru pentru silinti'a si zelulu d.-vóstre! Regimentulu e escelentu instruitu; *multiemescu soldatiloru pentru diliginti'a desvoltata.*”

Da-uri imperatesci. M. S. Imparátés'a nóstra a visitatu parec'h'a regala a Romaniei la Sinai'a. La departare a lasatu mai multoru persóne din Románi'a frumóse si scumpe daruri, dreptu suvenire. Dómnei Slanicénu i-a dárúitu Maiestatea S'a portretulu propriu în zmaltiu montatu pe bratiara de multu pretiu; d.-siórei Romalo unu solitoru de tóte frumseti'a; d.-sióreloru Balaceanu si Davilla unele bijuterii; d.-lui directoru generalu alu căiloru ferate unu inelu cu petrii scumpe; controlorului căiloru ferate, mechanicului si siefului de gara diverse scule pretióse. Personalulu trenului a primitu o gratificatiune de 1000 lei în auru. De asemenea si ingineriloru căiloru ferate, au fostu acordate diverse decoratiuni.

Bibliografia. — Recomendamu deosebitei atentiiune a tuturoru cetitoriloru nostri urmatoriulu:

Apelu catra p. t. publicu romanu. — Cultur'a nationala este în díu'a de astadi cestiune de viétia pentru tóte popórele, ea este cu atát'a mai multu, de óre-ce secolulu de acum'a va remáne caracterisatu în istori'a lumei cá eminamentele purtatoriu alu stindardului sciintieloru, culturi si aspiratiuniloru nationale. Mersulu grabitu, cu care se întrecu astadi tóte popórele la isvorulu culturi in limb'a nationala, este cu atát'a mai periculosu pentru poporulu remasu inca inapoi pre acést'a cale, cu cátu mai mare este distanti'a ce-lu desparte de cele-lalte. Pericolulu devine si mai mare atunci, cându poporulu cu pasi traganati este ajunsu de alte popóre cu pasiuri cu multu mai accelerate: în acestu casu celu de-ântâiu este calcatu în petióne, strivitu, ranitu si lasatu în dramu cá nenorocitulu caditu în talhari din evangeliu. — Fia

siguru acelu nefericitu poporu cá nu-si va aflá Samaritéulu, cáci progresulu în sciintia si în cultura nu cunoóce *pardonu*.

Nu mai este de lip'a se staruimu multu cá se aretamu, cátu de negligiata a fostu si este si acum'a cultur'a nationala a fetitieloru române bucovinene. *Faptulu, ca în întreg'a Bucovina nu se afla nici macaru o unica scóla romanésca de fetitie,* este o dovada destulu de trista pentru acestu si mai tristu adeveru, si totu-odata o cauza de mari ingrigiri pentru viitoriu, de óre-ce sciutu este cá din lips'a de cultura nationala resaru tóte relele, cari amenintia esistenti'a unui poporu.

S'a pusu — ce-i dreptu — înainte de trei ani basa la unu fondu, din care cu tēmpulu se se póta infintiá *si în Bucovin'a o scóla romanésca de fetitie;* dar' modest'a, de totu modest'a sumsióra de 300 fl. — adunata atunci si data în administrarea societatei „*Scóla romana*” din Sucév'a — nu-i póte dá nimenni speranti'a, cá realizarea acestei idei atátu de salutare se se întēple cându-va.

Spre a desceptá dara de nou inimele romániloru iubitori de progresulu culturalu alu némuluiu lor si spre a impinge lucrulu cu unu pasiu mai departe, subsemnatulu a prelucratu prea interesant'a si frumós'a novela „*O rugatiune*” de Carmen Sylva; a imprimatu-o în 1000 esemplare anume cu scopu cá se se vēnda în folosulu *fondului scólei romanesci de fetitie din Bucovin'a,* si acum'a vine de róga pre on. p. t. publicu romanu se binevoésca a o cumperá si astu-feliu a întinde mânia de ajutoriu pentru unu scopu de urgenta necesitate publica nationala.

Pretiuulu novelei e 45 cr. de esemplaru si 5 cr. pentru postportu. Espeditiuni a conto nu se facu, ér' cu rembursare (postnachname) nu se tramitu mai puçinu de 5 esemplare.

Dupa acoperirea speseloru imprimarei în suma de 62 fl. 25 cr. prin vēndiarea a 139 esemplare, venitulú întregu din vēndiarea restului de 855 esemplare se va dá în administrarea societatii „*Scóla romana*” din Sucév'a (Bucovin'a) cá se se adaoga la „*fondulu scólei de fetitie*” si despre resultatu se va dá séma p. t. publicu în foile române.

Marinimosii domni si marinimósele dómne, cari voru binevot a-si dá obolulu pentru acestu scopu, potu capetá novel'a amintita dela d.-lu Nicolae Fekete Negrutiu în Gherl'a (Szamosujvár) Siebenbürgen, dela d.-nulu Amfilochiu Turturénu c. r. auscultantu în Cernautiu si dela d.-nulu Stefanu Saghinu drand. de s. teologia si prefectu seminarialu în Cernautiu. Floru Carpu.

Bibliotec'a copiiloru. Contiene: Istorióre, Fabule, Poesii, Legende si Basme. Lectura potrivita pentru copii. Scrierea cea mai eftina ce se póte numai cugetá. Unu numeru costa numai 2 cr. Pána acum au aparutu 22 numere. Se póte procurá dela Librari'a-Editóra: *N. I. Ciurcu* din Brasiovu.